E E N R E I S N A A R T A I Z É

Serie Spel

Ja nu komt de preek, een overweging, een reflectie… hoe je het ook noemt. Dat past eigenlijk niet in het spel van het gebed van Taizé. Maar, laten we eerlijk zijn: Taizé gaat niet alleen om het gebed, hoe mooi het ook is en hoe het de liturgie in zoveel kerken van rechts tot links over de hele wereld ook heeft verrijkt. Zonder Oyak, de vrolijke bar, was het niets geworden met Taizé en ook de bijbelintroductie is een onmisbaar onderdeel. Die is niet bedoeld om van een broeder te horen hoe het zit met bijbel traditie en geloof, maar om zelf vanbinnen in beweging te komen, om voorbereid te worden op een ander centraal spel van Taizé, dat van de ontmoeting in gespreksgroepjes. Want we hoorden net al van Dunya en Rosa over hoe het gesprek in Taizé zo anders verloopt dan in het gewone leven.

Als warming up voor het gesprek doen we in Taizé vaak een spelletje. Om elkaar wat beter te leren kennen, om ons met elkaar te verbinden over culturen heen. Wij gaan daarom ook even een spelletje spelen. Dit spel heb ik ook met mijn gespreksgroepje veel gedaan en eigenlijk moet je erbij rennen. Het heeft de vorm van een soort stoelendans, dat zal ik u besparen. Maar het idee is dat degene die in het midden staat moet proberen een plek te krijgen in de cirkel door een uitspraak te doen die voor zichzelf waar is en degenen voor wie het ook geldt die moeten in beweging komen. Degene in het midden probeert een plek te bemachtigen in de cirkel. In dit geval komen we wel in beweging, maar ik zal niet proberen uw plek in te nemen zodat iemand anders hier komt staan. Bij elke stelling die voor jou waar is ga je staan, als die niet waar is ga je, of blijf je zitten. Als je niet kunt staan mag je een hand opsteken.
Daar gaan we:

- Als ik word uitgenodigd mee te doen met een spelletje probeer ik er in eerste instantie het liefst onderuit te komen.
- Ik ben bang om te verliezen en speel daarom soms liever helemaal niet
- Als ik speel wint mijn fanatisme wint het soms van mijn verlangen om verbonden te zijn
- Ik zou wat meer willen spelen in mijn dagelijks leven
- Als ik het gewone leven met een spel vergelijk, dan voel ik me niet echt een bekwame speler
- Soms heb ik in dagelijkse situaties het idee dat iedereen de spelregels kent behalve ik

Dank jullie voor de moed om te spelen. Gelukkig kent dit spel geen winnaars en verliezers, we hebben allemaal gewonnen. Ga maar zitten. Het is een geruststelling voor me om te weten dat ik niet de enige ben die soms worstelt met spel. Misschien had jij heel andere dingen gezegd en waren weer andere mensen opgestaan. Het leuke aan dit spel, dat dus eigenlijk de vorm heeft van een stoelendans waarin de verliezer steeds degene is die de uitspraken doet, zo win je als verliezer dus geestverwanten en lotgenoten. Ik voel me in ieder geval al iets meer verbonden met jullie, hopelijk is dat andersom ook zo.

We hebben inmiddels misschien iets begrepen van het leven in Taizé uit de verhalen van Anne, Dunya, Rosa, Julia en Suzanne, van de eenvoud die uitnodigt tot spelen; geen wifi op je telefoon, je kunt niet op de bank hangen, of een film of serie kijken. Er is een ritme in de dag met veel ruimte en er zijn veel anderen die vaak niet dezelfde taal spreken als jij. Misschien, dacht ik toen ik op een vrij moment nog eens over het terrein van Taizé liep, zijn het de ingrediënten van het speelveld die het spel anders maken. Niet alleen helpt het jongeren aan het spelen, het maakt ook het gewone leven anders, waardoor je jezelf en anderen op een nieuwe manier ontmoet.

De beroemde historicus Johan Huizinga kwam al in 1938 tot het inzicht dat er eigenlijk geen hard onderscheid is tussen het spel van kinderen en het gedrag in allerlei contexten van volwassenen. In het boek Homo Ludens, werkt hij een blik op cultuur uit waarin alle interactie spel is, van jong tot oud, van hoog tot laag. Het spel in de supermarkt, op de beurs, aan de vergadertafel, in de wachtkamer bijvoorbeeld is een heel ernstig spel, maar ook topsport wordt ernstig gespeeld, waar het spel op het marktplein op zaterdagmorgen of het spel langs de lijn van de amateur voetbalclub, meestal, wat luchtiger is. Liturgie, zo stelt Huizinga, is het hoogste spel, heilig spel en daarmee ook heel ernstig. Wat betekent het, heb ik me afgevraagd dat dat ernstige in de Dominicus niet altijd evenzeer opgaat. Spelen we het spel dan niet goed als het er niet zo heel ernstig aan toe gaat?

En: als je spreekt van spel is er dan ook sprake van winnaars en verliezers? Niet altijd zo duidelijk als in een spelletje natuurlijk. Maar: Huizinga heeft het wel over goede spelers, die in sociale en morele zin zullen bovendrijven als spelleiders, of modelspelers. Goed spelen heeft volgens hem met de juiste mate van ernst en natuurlijk het naleven van de regels die gelden in het spel.

Maar als we met die ogen kijken naar de verhalen over Jezus dan valt meteen iets op: Jezus is helemaal geen goede speler is, niet in sociale zin en niet in morele zin. Jezus doorbreekt vaak het spel, geeft nieuwe regels die in zijn sociale omgeving als vreemd, ongepast of absurd worden gezien, hij spreekt in raadselachtige vreemde taal die niet in het taalspel van zijn toehoorders past en hij gedraagt zich zelfs onbetamelijk in het huis van het heilige spel, de tempel. In bijna elke ontmoeting is hij een spelbreker, of misschien een speldoorbreker. Door zijn interventie breekt er ineens iets open dat de ander nooit had vermoed, waar die niet aan wilde, of wat die nog niet zag. Het spel wordt ineens groter, echter, verbazingwekkend, bevrijdend.

Het interessante aan de ontmoeting in de tekst van vandaag is dat zoiets nu andersom gebeurt. Jezus is hier niet de doorbreker van het spel, maar de vrouw met wie hij in gesprek is. Er worden verschillende spelmotieven geïntroduceerd. Het begint met verstoppertje, een terugkerend thema in het evangelie van Marcus. Jezus wil alleen zijn, niet opgemerkt worden, zijn identiteit geheimhouden en dat lukt steeds maar niet. Dat is natuurlijk – vanuit het spel gezien - ook juist de bedoeling van verstoppertje, dus vanuit het spelmotief bekeken lukt het elke keer juist wel. Ook hier. Hij wordt ontdekt en door een vrouw die niet tot zijn speelveld behoort, een outsider. Jezus gedraagt zich in zijn reactie op haar toenaderingspoging in onze ogen minstens nogal grof. Hij vergelijkt haar en haar groep met honden. Een poging, ogenschijnlijk, om haar af te schrikken misschien? In ieder geval speelt zij het spel dat hij begint verrassend mee. Ze neemt de underdogpositie die Jezus haar toedicht en claimt er een ticket mee om deelnemer te zijn in zijn spel. Het interessante aan dit verhaal is natuurlijk wat dan volgt. Jezus leert haar niet een les, maar zij hem. Haar spel wordt niet opengebroken maar dat van hem. Zijn speelveld wordt ineens veel groter. Vanaf dat moment zijn niet alleen de joden zijn doelgroep, maar ook de heidenen. De hele wereld.

Door zo te spelen laat Jezus ons misschien ook wel iets zien over hoe wij uitgenodigd worden te spelen. Ernstig, vol overgave, doorbrekend, soms misschien zelfs onbetamelijk, maar met gevoeligheid voor de openbrekende kracht die jou tegemoetkomt. Met bereidheid om het spel te verliezen, ten dienste van een groter spel dat voor ons bestemd is. Dat klinkt mysterieus. Misschien heb je wel eens een ontmoeting gehad die je blik openbrak. Het kan een onprettige ervaring zijn geweest. Confronterend, of pijnlijk, maar waarin juist daardoor je wereld groter werd. Het kan ook een fijne ervaring zijn geweest, van bevrijding, van gezien worden, waarin je ontdekte dat je groter was dan je geloofde of dan je je tot dan toe had durven opstellen.

Straks na de viering kan misschien spontaan het gespreksgroepje ontstaan zoals in Taizé gebeurt, rond deze vraag. Maar eerst wil ik je uitnodigen met nieuwsgierigheid te kijken wat er in jezelf door wil breken als je je overgeeft aan het spel van de stilte…

Eva Martens

We lazen Marcus 7: 24-30

Eva Martens is bereikbaar via ‘Evamartens@dominicusamsterdam.nl’